

Kitob - ma'naviyat beshigi

TIL VA ADABIYOT
TA'LIMI

FILOLOGIYA VA PEDAGOGIKA

2026-yil
7 (26)-son

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNALI

RU

ФИЛОЛОГИЯ
И ПЕДАГОГИКА

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА ДОШКОЛЬНОГО И ШКОЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

PHILOLOGY
AND PEDAGOGY

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ELECTRONIC JOURNAL
OF THE MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL
EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

EN

"Filologiya va pedagogika" ilmiy-metodik jurnali Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2024-yil 30-noyabrda 364/5-qarori bilan
10.00.00 – Filologiya va 13.00.00 – Pedagogika fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari (PhD, DSc) asosiy ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Samira Raximova. Siyosiy matnlar tarjimasida lingvokulturologik to'siqlar va ularni bartaraf etish strategiyalari	101
Mehribonu Sayfullayeva. Ra'no va Barchinoy obrazlarining qiyosiy tahlili.....	103
Jurabek Xolmirzayev. "Qunduz bilan Yulduz" dostonidagi harbiy sohaga oid leksik birliklar tahlili.....	105
Dilnura Yuldasheva. "Tog'lar ham sado beradi" asarining o'zbek tilidagi tarjimasida lingvopragmatik transformatsiyalar	107
Go'zal Matyakubova. Xayriddin Sultonning xotira-hikoyalarda badiiy sujet yaratish mahorati	109
Bekmurodjon Mirzayev. Fransuz va o'zbek tillarida zamon hamda makonni ifodalovchi frazeologik birliklarning lingvomadaniy xususiyatlari	112
Сурайё Курбонова. Лингво-прагматические особенности употребления парных наименований	115
Маргуба Рахимова. Поэтика сверхъестественного: отличительные черты английского магического реализма в сравнении с «Lo Real Maravilloso»	117

13.00.00 – PEDAGOGIKA

Murodjon Yaxyoyev, Vohid Hamidov. Maktab o'quvchilari o'rtasida sun'iy intellekt texnologiyalariga bo'lgan munosabatning ijtimoiy-psixologik tahlili.....	119
Shaxnoza Xudanova. "Dhoch3" raqamli ta'lim platformasidan foydalanishning pedagogik ko'nikmalarni oshirishdagi afzalliklari.....	122
Umida Ilkhomova. Bridging the Gap: the Importance of English Vocabulary for Cyber Security Education for Uzbek Students	124
Moxira Axundjanova. The Role of Motivation and Self-Esteem in Foreign Language Learning.....	126
Nozimaxon Mamadjanova. Xorijiy tillarni o'rganishda interferensiya psixolingvistik omil sifatida	128
Tahmina Mamatova. Metaphorical Vocabulary and threat Perception in Cyber Security Education	130
Ezoza Zokirjonova. Teaching Academic Vocabulary Through Meaning-Based Instruction in Higher Education.....	132
Seytjan Matekeev. Ajiniyoz Qo'siboy o'g'li ijodini o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari va uni o'qitish metodikasi	134
Malika Abruyeva. The Effectiveness of Authentic Materials in Teaching English.....	136
Maxliyo Furkatova. The Role of Comparative Analysis Between the Native Language and the Target Language in Reducing Interference	138
Oleg Kon. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalari bakalavriat talabalariga boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlar metodikasini o'rgatish	140
Aziza Abdumannatova. Talabalarda musiqa turizmi vositasida tolerantlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	143
To'lqin Yo'ldoshev. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish (tasviriy san'at misolida)	145
E'zoza Sobirova. Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchilarning badiiy asarlarni idrok etish ko'nikmasini rivojlantirish metodikasi	147
Nazokat Yusuffjonova. Badiiy asar tahlilida Scaffold texnologiyasi va interaktiv topshiriqlar tizimining o'рни	149
Dilnoza Mamatova. Nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining imkoniyatlari	153
Gulnoza Jurayeva. Bo'lajak muhandislarning ingliz tilidagi kasbiy leksikasini rivojlantirishda CLIL yondashuvi samaradorligi (fakultativ mashg'ulotlar misolida).....	155
Maloxat Gaffarova. Koreys tilini o'qitishda "Hobby purpose" yondashuvi: nazariy asoslar va innovatsion metodik strategiyalar	158
Jaxongir Kenjabayev. Talabalarining kasbiy-kommunikativ kompetensiyasini ingliz tilini o'qitish orqali rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish (sport terminologiyasi asosida).....	160
Махарам Азизова. Современные стратегии интегративного обучения иностранным языкам.....	162
Сайида Арипова. Развитие дистанционного образования в условиях цифровой трансформации.....	164
Севара Исломова. Формирование критического мышления учащихся в современном образовательном процессе.....	166
Светлана Мен. Современные подходы к преподаванию корейского языка	167
Татьяна Полатова. Потенциал внедрения психологических техник и приёмов в преподавание литературы в 7 и 11-х классах с русским языком обучения	169
Аскарали Сулаймонов, Алишер Эргашев. Особенности преподавания учебного предмета «Рисунок» в архитектурном вузе	171
Надира Турсунова. Влияние гендерных стереотипов на развитие инклюзивного образования в системе высшего образования Узбекистана.....	173
Алла Цой, Жасмина Саидахмадова. Проектное обучение как средство развития межкультурной компетенции.....	175
Shokir Kenjaboyev. Veterinariya yo'nalishidagi talabalarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda ingliz tilini o'qitish metodlari.....	177
Zarina Ruzimurodova. The Theory of Networked Learning.....	179
Guzal Usmonova. The Role of English in the Training of Future Highly Qualified Specialists	181
Ozoda Muxammadova. Talabalarda an'anaviy xonandalik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	184
Konan Novruzov. Sports Journalism and Its Features.....	186
Nazokat Jiyanova. Matn tahlilida innovatsion ta'lim metodlaridan foydalanishning amaliy o'рни	188

Mehribonu SAYFULLAYEVA,

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti gumanitar fanlar fakulteti
o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2-bosqich magistranti*

RA'NO VA BARCHINOY OBRAZLARINING QIYOSIY TAHLILI

Annotatsiya. Ushbu maqolada Abdulla Qodiriyning xalq og'zaki ijodi an'alaridan ijodiy foydalanib, o'z asarlarida xalqchil obrazlar yaratish mahorati haqida fikr yuritiladi. Adibning folklor an'alariga munosabati ochib beriladi. "Mehrobdan chayon" romanidagi Ra'no obrazi va "Alpomish" dostonidagi Barchinoy obrazlari qiyosiy tahlilga tortiladi.

Kalit so'zlar: xalq og'zaki ijodi, roman, doston, obraz, Ra'no, Barchinoy.

Annotation: This article discusses Abdulla Qodiriy's ability to creatively use the traditions of folk art and create folk images in his works. The writer's attitude to folklore traditions is revealed. The image of Rana in the novel "Mehrobdan chayon" and the image of Barchinoy in the epic poem "Alpomish" are subjected to a comparative analysis.

Keywords: oral folklore, novel, epic, image, Rana, Barchinoy.

Аннотация. В статье рассматривается творческое использование Абдуллою Кадыри традиций устного народного творчества и его мастерство в создании народных образов в художественных произведениях. Раскрывается отношение писателя к фольклорным традициям. Проводится сравнительный анализ образа Ра'но в романе «Скорпион из алтаря» и образа Барчиной в эпической поэме «Алпомиш».

Ключевые слова: устное народное творчество, роман, эпос, образ, Ра'но, Барчиной.

Abdulla Qodiriy folklor asarlarining umumiy ruhidan ilhom olib, o'zi yaratgan obrazlar xatti-harakatida, ularning faoliyatini tasvirlashda oilaviy-maishiy muhit, xalqning urf-odatlarini va marosimlaridan oziqlanib ijod qildi. Albatta, adibning folklor an'alariga munosabati bevosita emas, balki bilvosita sajiyaga ega. Ana shunda ham adib o'zi yaratgan obrazlarning realistlik qiyofasini ishonarli aks ettirishda, romanlar konfliktini hayotiy asoslarda rivojlantirish va hal etishda xalq og'zaki ijodi an'alariga murojaat etdi. Ayniqsa qilib aytganda, A.Qodiriyning folklor an'alaridan foydalanishi sintezlash asosida amalga oshdi.

Adib o'z romanlarida vaziyat va tasvir talabi bilan folklor an'alariga yondashadi, ularni tanlab, saralab ishlatadi. Shu jihatdan A.Qodiriy o'zbek adabiyotida folklor an'alaridan ijodiy foydalanib xalqchil obrazlar yaratish maktabiga asos soldi. Fikrimiz tasdig'i sifatida "Mehrobdan chayon" romanidagi Ra'no obraziga to'xtalib o'tamiz.

Ra'no obrazi folklor ijodi mahsuli bo'lgan "Alpomish" dostonidagi Barchinoy obraziga juda yaqin turadi. Bu yaqinlik o'zbek badiiy tafakkurida shakllangan ideal ayol timsolining izchil davomiylikni ko'rsatadi. Bu ikki obraz turli adabiy qatlam – biri yozma realistlik adabiyot, ikkinchisi esa og'zaki ijod mahsuli bo'lishiga qaramay, ularning badiiy mohiyatida muhim umumiyliklar mavjud.

Avvalo, har ikkala obrazda go'zallik timsoli yuksak estetik darajada ifodalanganini kuzatish mumkin. Barchinoy xalq dostonlariga xos mubolag'ali tasvir vositalari orqali ideal darajada go'zal qilib gavdalandiriladi, uning husni nafaqat tashqi joziba, balki ichki poklik va ma'naviy barkamollik bilan uyg'un holda beriladi. Ra'no obrazi esa realistlik tasvir mahsuli bo'lishiga qaramay, unda ham ana shu mukammallik hissi saqlanib qoladi. Abdulla Qodiriy Ra'noni tasvirlar ekan, uning latofati, nazokati va jozibasini alohida ta'kidlab, bu go'zallikni ichki dunyo bilan bog'laydi [1: 22].

Bu qahramonlarning yana bir muhim umumiy jihati – ularning muhabbatga munosabatida namoyon bo'ladi. Barchinoy Shohimardon pir tomonidan Alpomishga nikohlanadi. Barchinoyning butun borlig'i Alpomishga qaratilgan bo'lib, uning sevgisi qat'iy, o'zgarmas va sinovlarga bardosh bera oladigan kuch sifatida talqin etiladi. Bunga yaqin holatni Anvar va Ra'no munosabatlarida ham uchratamiz. Yoshlik kezaridan eng yaqin sirdosh bo'lishadi, kamolotga yetgan sari qalblaridagi bir-birlariga nisbatan yaqinlik muhabbatga aylanib boradi. Anvar mirzolar qatorida xizmat qilishni boshlagandan so'ng Solih maxdumning ikkala

yoshning turmush qurishlari haqidagi fikrlari ularni tamoman bir-biriga bog'laydi. Ra'noning muhabbati tasodifiy yoki o'tkinchi hissiyot emas, balki chuqur ichki e'tiqod darajasiga ko'tarilgan tuyg'udir. Shu jihatdan har ikkala obrazda muhabbat shaxsiy tanlovdan tashqari ma'naviy burch va sadoqat shaklida namoyon bo'ladi.

Har ikki qahramon – Barchinoy va Ra'no hayotida murakkab va tahlikali vaziyatlarning yuzaga kelishi ham ularning tipik yaqinligini kuchaytiradi. Barchinoy qalmoqlar qo'lga tushib, o'z ixtiyoridan tashqari holda begona muhitga duch keladi va majburiy nikoh xavfi ostida qoladi. Ra'no esa ijtimoiy-siyosiy kuch vakili – Xudoyorxon ta'sir doirasiga tushib, uning irodasi bilan yuzlashadi. Har ikkala holatda ham qahramonlar o'z irodasiga zid bo'lgan kuch bilan to'qnashadi, biroq bu vaziyat ularning ichki mustahkamligini sinovdan o'tkazuvchi omil sifatida xizmat qiladi. Ular tashqi bosimga qaramay, o'z ma'naviy pozitsiyasini saqlab qoladi.

Shuningdek, har ikkala obrazda sevgan insoniga murojaat qilish holati kuzatiladi. Barchinoy o'z ahvolini bildirib, maktub yozadi: "Barchin o'ng ming uyli Qo'ng'irotning yigitidan o'n yigitni saylab oldi, otasining to'qson to'qay yilqisidan o'n otni saylab oldi, otlarni sovitib, tamom qildi. Shunday arza yozdi: "Olti oychalik yo'lga yetdim, qalmoqning eliga keldim, zo'r yovning qo'lida qoldim, olti oyga muhlat oldim, mendan umidi bo'lsa, Alpomish kelsin, bo'lmasa, javobimni bersin". Arzani o'n boybachchaga topshirdi, otlarni egarlab, choqlab, yaxshi bor, deb duo qildi" [2: 61]. Alpomishga xabar yetkazadi va uni yordamga chorlaydi. Qalmoqlarni yengishda o'z yoriga yordam berib, ma'naviy tomondan qo'llab-quvvatlab turadi.

Ra'noning Anvarga maktub yo'llashi uning ruhiy holatini, ichki iztirob va izlanishlarini ifodalovchi muhim badiiy vosita sifatida xizmat qiladi. Ushbu murojaat orqali qahramon o'zining og'ir ahvolini yashirib o'tirmaydi, aksincha, uni anglab yetgan holda faol choralar ko'rishga intiladi. Bu holat Ra'noning passiv kutuvchi emas, balki o'z taqdiriga bevosita ta'sir o'tkazuvchi shaxs sifatida gavdalanishiga asos bo'ladi. Maktub orqali bildirilgan uchrashuv istagi esa uning qat'iy qarorini, sevgiga bo'lgan sadoqatini va vaziyatdan chiqish yo'lini izlayotganini ko'rsatadi.

Uchrashuv sahnasida Ra'noning tayyorgarligi yanada chuqur ramziy ma'no kasb etadi. Uning bir xalta oltin bilan kelishi o'z moddiy jihatlarini ham chuqur o'ylaganligini anglatadi. Bu detaldan qahramonning nafaqat hissiy, balki amaliy jihatdan ham puxta o'ylangan qarorga kelgani anglashiladi. Eng muhim jihatlardan biri – uning erkaklar

kiyimida hozirlanishidir [1: 238]. Bu holat an'anaviy ijtimoiy chegaralarni buzish, zarurat tug'ilganda ularni yengib o'tish jasoratini bildiradi. Ra'no bu orqali o'zini himoya qilish, erkin harakat qilish va maqsadiga erishish uchun mavjud ijtimoiy qoliplardan chiqishga tayyor ekanini namoyon etadi.

Mazkur epizodda Anvarning ichki kechinmalari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Uning Ra'noni "jasur qiz" deya baholashi qahramonning nafaqat tashqi ko'rinishiga, balki uning ichki qudratiga berilgan bahodir. Bu baho Anvarning ruhiy holatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ra'noning qat'iyati va jasorati Anvar uchun ma'naviy tayanchga aylanadi, unda kurash ruhini uyg'otadi. Natijada u o'z sevgisini saqlab qolish yo'lida qat'iy qarorga keladi va zulmga qarshi turishga bel bog'laydi. Bu jarayonda Xudoyorxon timsolida ifodalangan ijtimoiy-siyosiy kuchlarga qarshi kurash ham olib boriladi. Ra'noning faol pozitsiyasi va Anvarning undan olgan ruhiy madadi muhabbatni oddiy hissiyot darajasidan yuqoriga – ma'naviy kurash darajasiga ko'taradi. Shu tariqa sevgi shaxsiy

tuyg'u bo'lish bilan birga, erkinlik va adolat uchun kurashning ichki omiliga aylanadi.

Bu tasvirlar orqali yozuvchi ayol obrazini yangi talqinda namoyon etadi: Ra'no nafaqat go'zal va sadoqatli yor, balki murakkab vaziyatda to'g'ri qaror qabul qila oladigan, jasorat ko'rsata oladigan, erkak qahramon bilan teng darajada kurash olib boruvchi shaxs sifatida gavdalanadi. Uning harakatlari Anvar faoliyatiga turtki beruvchi omil sifatida xizmat qiladi, ya'ni u voqealar rivojida faol subyekt sifatida ishtirok etadi. Natijada Barchinoy va Ra'no obrazlari o'zbek adabiyotida shakllangan ideal yor timsolining ikki bosqichdagi ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Barchinoy epik ijod mahsuli bo'lsa, Ra'no shu idealning realistik hayotiy talqinidir. Ular o'rtasidagi yaqinlik go'zallik, sadoqat, ichki poklik va ruhiy matonat kabi umumiy sifatlarda namoyon bo'lib, bu esa Abdulla Qodiriyning folklor an'analarini chuqur o'zlashtirib, ularni zamonaviy badiiy tafakkur asosida qayta yaratganini ko'rsatadi. Xullas, A.Qodiriy ulkan so'z san'atkori sifatida xalq og'zaki ijodidan, uning o'lmas an'analaridan o'rinni va unumli foydalandi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdulla Qodiriy. Mehrobdan chayon. – Toshkent: Sharq, 2005.
2. Alpomish (o'zbek xalq qahramonlik dostoni). – Toshkent: Zabarjad Media, 2024.
3. Olim To'laboyev va boshqalar. XX asr O'zbek folklorshunosligi. Antologiya. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2017.
4. Madayev O., Sobitova T. Xalq og'zaki poetik ijodi. – Toshkent: Sharq, 2010.

O'zbekiston Respublikasi

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

“Til va adabiyot ta'limi” davlat korxonasi muassisligidagi
“FILOLOGIYA VA PEDAGOGIKA” ilmiy-metodik elektron jurnali

«Ra'no va Barchinoy obrazlarining qiyosiy tahlil» mavzusidagi
mualliflik maqolasi “Filologiya va pedagogika” ilmiy-metodik
elektron jurnalida chiqqani munosabati bilan

Mehribonu Sayfullayeva

SERTIFIKAT

bilan taqdirlanadi.

Bosh muharrir

F.Jabborov

Toshkent – 2026